

KlasikaPlus.cz

sobota, 19 listopad 2022 11:20

MusicOlomouc 2022

zahalen do temnoty

Autor: [*KlasikaPlus.cz](https://www.klasikaplus.cz)

• velikost písma _

„Marek Keprt předvedl jak skladatelský um s vynikajícím citem pro rovnováhu mezi poměrně tradiční motivičností a soudobou atonalitou, tak i precizní práci s nástrojem.“

„Koncertu dominovala meditační až temně snivá atmosféra, kterou dokreslovalo i nasvětlení Kaple Božího Těla, jež se postupně ztemňovalo.“

„Skladba měla tak dostatečnou sílu, aby zbořila náš dům, který autorka popisuje jako vzduchotěsnou a zvukotěsnou pevnost v nás, kterou se chráníme před okolním světem a bolestí.“

Čtrnáctý ročník festivalu soudobé hudby MusicOlomouc, který proběhl ve velmi krátkém období mezi 25. říjnem a 3. listopadem v prostorách Uměleckého centra Univerzity Palackého v Olomouci a v Redutě Moravské filharmonie Olomouc, nabídl celkem devět světových a několik českých premiér. S podtitulem *INTO THE DARKNESS* se jednalo o putování sny, nocí a temnem, často doslova. Část programu byla inspirována nocí a vším, co se během ní odehrává, například snění či zvuky nočních krajin. Temno je však zobrazováno i v dekadenci a v našich fantaskních představách.

Prvním koncertem nakonec z důvodu nemoci nebyl švýcarský **Mondrian Ensemble**, jak bylo původně avizováno, ale klavírní recitál dramaturga a ředitele festivalu, ale hlavně skladatele a klavíristy **Marka Kepřta**. Ten ve svém programu nabídl díla skladatelů, jako jsou **Gérard Pesson**, **Karen Tanaka**, **Slavomír Hořinka** a **Ondřej Štochl**, ale také dvě díla svá. Pessonova *Noir dormant (Berceuse á bas voltage)* neboli *Dřímající čern (Ukolébavka o nízkém napětí)* z roku 2012 je drobnou, harmonicky jemnou klavírní skladbou, která poskytla pomalý a rozvážný rozjezd s patřičně temnou atmosférou. O poznání dynamičtější skladbou, s rychlými tonálními i akordickými běhy ve vyšších polohách, které evokují chladnou, křišťálovou zvukovou skulpturu, byla *Crystalline* (1988) japonské skladatelky Karen Tanaky.

Za přítomnosti skladatele Ondřeje Štochla zazněl jeho klavírní cyklus o pěti fragmentech *Insomnia* (2021/2022), podle něhož byl pojmenován i celý koncert. Příjemně znějící tonální, durové akordy střídaly v kontrastech pasáže mollové a atonální, které zhmotňovaly temnou atmosféru. V cyklu jsou časté harmonické a dynamické kontrasty, kdy temné pasáže střídají momenty naděje, kterou vykreslují jemná legata. Ve dvojici svých skladeb – *ElfenLaubLeuten* (2022) a evoluční *Květ vyškeblovaní se zhmotňuje na sněhu* (2006-2019) – Marek Kepřt předvedl jak skladatelský um s vynikajícím citem pro rovnováhu mezi poměrně tradiční motivičností a soudobou atonalitou, tak i precizní práci s nástrojem, kdy jeho stoprocentní kontrolu demonstroval hrou s oběma pedály stlačenými po celou dobu. Jemné tóny ve vysokých polohách, které jako by ztvárňovaly něžné padání sněhu ve *Vyškeblovaní*, doplňovaly postupně se přidávající basové tóny, které zejména v druhé části skladby společně s rytmickými kontrasty způsobovaly růst napětí a dramatickosti.

Závěrečnou skladbou koncertu byla pro tento festival poměrně netradiční *Trust in Heart* (2016-2018) od Slavomíra Hořinky, jejíž hlavní motiv sestával z krátkých staccatových tónů ve vyšších i nižších polohách, což evokuje zintenzivňující se tlukot srdcí zvonů. Skladba se postupem času poměrně uklidňuje a objevují se i tonální, durové akordy v basovém rejstříku a náznaky pentatoniky, které vzbuzují pocit nadějného konce.

BLINDNESS, tak zněl název druhého festivalového večera, tentokrát v podání portugalského **Ensemble Síntese**, který sestával z prvních a druhých houslí, violy, violoncella, saxofonu, akordeonu a sopranistky, to vše pod taktovkou dirigenta **Yana Mikirtumova**. Ansámbl v Kapli Božího Těla představil skladby portugalských skladatelů **Fernanda Lopes-Graca**, **Huga Vasco Reise**, **Tiaga Derrica**, **Carlose Azevenda** a **Carlose Marecose**. Cyklus čtrnácti drobných skladeb *Catorze Anotacoes* (1966) prvního zmíněného skladatele byl performován smyčcovým kvartetem. Cyklus se vyznačuje zejména pizzicaty, množstvím flažoletů, disonancí, ale zároveň i náznaky tonálnosti a modality. Atmosférou připomíná **Schönbergův Druhý smyčcový kvartet op. 10**.

Reisova skladba *Some line mixing a color* (2019) je momentem, kdy se těleso představilo v plném obsazení včetně dirigenta a sopranistky **Heleny Neves**, která zde získala dostatek prostoru ukázat svůj pozoruhodný hlasový fond, místy až operních rozměrů. Expresivní motiv akordeonu, který později přebírají smyčce, vytváří napětí, které umocňují úzkostné vzdechy zpěvačky. Skladba *Poemas possíveis* skladatele Tiaga Derrica nás i navzdory tomu, že byla zkomponována letos, svým tonálním, plným zvukem a rytmickou jasností zdánlivě vrací na přelom 19. a 20. století a období neoklasicismu či neoromantismu. Romantické motivy, spíše než temnotu, navozují nadějnou a pozitivní atmosféru. Azevedova *Aos Deuses sem Fiéis* (2022) zase švitořením smyčců – a motivem akordeonu a saxofonu jakoby zavěšeným ve vzduchu – připomíná tvorbu **Albana Berga**.

Pravou temnotu však nastolila skladba poslední – *branco, branco, branco...* (2022) Carlose Marcose. V úvodu skladby zpěvačka dramaticky přednáší text, do něhož se postupně vměšuje motiv ve smyčcích, přičemž cello zde zastává úlohu basového nástroje. Spíše táhlé tóny a plochy zhruba v polovině skladby střídají tóny staccatové, které zvyšují napětí, čemuž napomáhají i arpeggia hraná saxofonem.

Třetí večer festivalu byl velmi nabitý, neboť posluchačům bylo dopřáno hned dvou koncertů. Jako první vystoupil olomoucký ansámbl **Lichtzwang** (ve složení Marek Keprt na klavír, **Jiří Fajkus** na violoncello a **Jan Přibil** na trubku), který je už stálíci festivalu. S programem *NIGHT-TRAVELLERS* představil hned tři světové premiéry – *Through the black hole* (2022) estonské skladatelky **Tatjany Kozlove-Johannes** a dvojici skladeb Marka Keprta. První byla *Traumes Wirren*, skladba inspirovaná **Scriabinovým Désir**, v níž i přes svou nepatrnou délku předvedl Marek Keprt na malém prostoru virtuózní hru; nechyběla ani pro festival tradiční preparace klavíru. Koncertu dominovala meditační až temně snivá atmosféra, kterou dokreslovalo i nasvětlení Kaple Božího Těla, jež se postupně ztemňovalo, a při závěrečné Keprtově skladbě Až v lehkosnovnost vmízníš se prostor zahalil do úplné tmy.

Druhá část večera patřila švýcarskému **Mondrian Ensemble**, který program *HALLUCINATION* interpretoval ve složení **Ivana Pristašová** na housle, **Petra Ackermann** na violu, **Karolina Öhman** na violoncello a **Tamriko Kordzaia** na klavír. Jako první zazněla skladba mexického skladatele **Artura Fuente** *Halluzination 2* (2014), která vynikla zejména užitím klavíru jako perkusivního nástroje – díky preparacím, kdy byla zatlumena celá klaviatura, vytvářel rychlý motiv rytmický doprovod skladby, který se v průběhu posouval chromaticky nahoru, a nastavoval skladbě jasný, až etnický znějící pulz, připomínající **Bartókovo** *Allegro Barbaro*. Preparace se objevila i ve skladbě *Kord 2, 3* (2017) švýcarského skladatele **Martina Jaggiho**, kde byla mimo jiné užitá technika hraní přímo na struny klavíru, nebo také e-bow, jímž klavíristka dosáhla nekonečného sustainu. Ve světové premiéře zazněla skladba českého autora Ondřeje Štochla *...racek se směje poslední...* (2022), složená přímo pro letošní ročník festivalu, ve které aplikoval techniku hry na violoncello tzv. *Seagull effect* neboli *Racčí efekt*, který by měl zvukomalebně připomínat právě racčí smích. Skladba se vyznačuje nostalgickou, mysl otevírající atmosférou, místy až s charakterem meditačním – nikoliv však ve smyslu hudby ambientní, ale naopak navozující stav opravdové soustředěnosti a ponoření do vlastního nitra.

Hned pět světových premiér a také dvojici nejmladších skladatelů festivalu – **Haštala Hapku** (1997) a **Jonáše Jana Starého** (1995) – představil předposlední koncert s titulem *TERRIBLE!* v Atriu Uměleckého centra Univerzity Palackého. **Ensemble Terrible**, složený ze studentů pražské **Hudební a taneční fakulty Akademie múzických umění** v obsazení housle, viola, kontrabas, violoncello, flétny, trubka, lesní roh, hoboj, fagot a bicí. Pod taktovkou dirigenta **Patrika Kako** představil program sestavený z pěti výhradně českých skladatelů. Kromě již zmíněných to byli **Jan Jirucha**, **Jáchym Novotný** a **Martin Klusák**. Pojítkem celého koncertu byla poměrně výrazná melodičnost a jasná rytmika skladeb. Právě melodičnost byla nejpatrnější v Hapkově skladbě *V den černého melounu* (2022), kde výrazný motiv nesly hlavně dechové nástroje, ve Starého skladbě *V říši hladových duchů* (2022) byl nositelem hlavní melodické linky hoboj. Závěrečná skladba *Áiu, áiu* (2022) skladatele Martina Klusáka, inspirovaná skandinávskou ukolébavkou – z níž byl přejet i hlavní motiv, který se postupně přesouval skrz nástroje a na konci přešel do zpěvu celého ansámblu, postupně se vytrácejícího do ticha – byla neotřelou tečkou celého koncertu. Velice zajímavým momentem byla i hra na lesní roh zpoza sálu, což tvořilo efekt připomínající echo.

Závěrečný koncert, který se odehrál v sálu Reduta, patřil **Moravské filharmonii Olomouc**. Pod taktovkou iránsko-estonského dirigenta **Arashe Yazdaniho**, který byl hostem festivalu již podruhé, zazněly čtyři české premiéry. První z nich byl klavírní koncert *Blow Your House Down* (2020), podle kterého byl pojmenován celý program tohoto večera. Autorkou dvacetiminutové skladby byla již zmiňovaná Tatjana Kozlova-Johannes, která byla přítomna i u zkoušek celého orchestru a dbala tak na preciznost provedení díla. Skladbě dominoval klavír, za nějž usedla estonská klavíristka **Age Juurikas**. Virtuózní, atonální hru klavíristky orchestr spíše doplňoval plochami smyčců, ozdobenými trylky, legaty a také speciálními krouživými smyky, které houslistům při zkouškách ukazovala a vysvětlovala sama Kozlova-Johannes. Intenzita orchestru postupně rostla, až se dostala na samou hranici únosnosti; skladba měla tak dostatečnou sílu, aby zbořila náš dům, který autorka popisuje jako vzduchotěsnou a zvukotěsnou pevnost v nás, kterou se chráníme před okolním světem a bolestí.

Kompozice finské autorky **Lotty Wennäkoski** *Flounce*, která byla složena na objednávku BBC Radio v roce 2017, je dynamická a velice perkusivní. Mísí se v ní kontrasty dvou ploch orchestru a vyznačuje se svižnými gesty „non troppo serioso,“ která mají ztělesňovat původ názvu skladby – anglické sloveso *flounce*, tedy trhat sebou anebo kroutit se. Kromě toho se v ní nacházejí i pasáže s krajkovými ornamenty v odlehčenější a lyričtější náladě. Jasný, energický pulz je často střídán témbrovými nápady s pocitem prostornosti v orchestraci. Skladba *Hirn* (2021) německého komponisty **Enna Poppe** sestává pouze z dechů a bicích. Hlavním motivem jsou vysoké, intenzivní tóny připomínající sirénu v deších, který je protkán celou skladbou. Tento motiv může evokovat operu skladatele **Franze Schreker** *Der Ferne Klang*, kde se jako leitmotiv také objevuje vysoký, vzdálený zvuk. Bicí sekce je však to, co skladbě dodává skutečnou zvukovou hustotu – rychlé přechodové patterny a hluboké, hlasité tóny tympanů a bubnů rezonovaly celým sálem.

Finální položkou festivalu byla *Im Auge Des Klangs* (2020) německé skladatelky **Carolyn Bauckholt**, která je instrumentačně nejpestřejší. Kromě orchestru sestávala i z elektrické kytary, marimby, xylofonu a všech možných druhů perkusivních nástrojů, včetně plácačky na mouchy. Skladba začíná tóny dechů hrající unisono, přechází v hluboké tóny basů a švitoření smyčců. Plácačka na mouchy, vložená mezi dva jemné papíry, zase připomíná zvuk a atmosféru bouře, kterou utne prudký úder do bubnu, připomínající výstřel. Spíše než hudební kompozicí je skladba propracovanou hrou témbrou, skřípání a šustění.

Letošní ročník festivalu **MusicOlomouc** situovaný do temných hudebních poloh a ztemnělých prostor, přinesl opět zajímavé a unikátní momenty klasické soudobé hudby, jež byly stimulující pro sluch, zrak i mysl. Svoji jedinečnost podtrhl i rekordním počtem světových premiér, ale také hojným zastoupením mladé generace skladatelů i účinkujících. Z temna ročníku letošního nás ten příští přenese na výsluní: bude se věnovat skladatelům, kteří se nepředvedou jen v roli autorské, ale také jako dirigenti svých skladeb či přímo interpreti.

Filip Rabenseifner

Foto: Petra Kožušníková, Šimon Kadula

<https://www.klasikaplus.cz/reflexe-2/item/8529-musicolomouc-2022-zahalen-do-temnoty>